

**EGZAMIN MATURALNY
OD ROKU SZKOLNEGO 2014/2015**

**HISTORIA MUZYKI
POZIOM ROZSZERZONY**

**ROZWIĄZANIA ZADAŃ I SCHEMATY PUNKTOWANIA
(A1, A2, A3)**

GRUDZIEŃ 2013

Zadanie 1. (0–3)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	Rozróżnianie i określanie rodzajów notacji muzycznej i zapisu muzycznego. Rozróżnianie i charakteryzowanie gatunków i form muzycznych związanych z muzyczną i literacką kulturą starożytnej Grecji.

Rozwiązanie

- A. notacja literowa (oparta na alfabecie jońskim)
- B. np.: pean, oda, dytyramb, tren, skolion, epinikion
- C. Zapis tego elementu nie był potrzebny, ponieważ rytm w kompozycjach wokalnych stanowił odwzorowanie układu sylab długich i krótkich w poezji.

Schemat punktowania

A.

- 1 pkt – za poprawnie podaną nazwę notacji
- 0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

B.

- 1 pkt – za podanie poprawnej nazwy gatunku lirycznego
- 0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

C.

- 1 pkt – za wyjaśnienie, że Grecy nie zapisywali rytmu w kompozycjach wokalnych, ponieważ miary rytmu muzycznego odwzorowywały układ sylab długich i krótkich w poezji.
- 0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

Zadanie 2. (0–1)

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	Porządkowanie według chronologii gatunków i form muzycznych.
---	--

Rozwiązanie

np. kanon, madrygał, motet, msza

Schemat punktowania

- 1 pkt – za podanie dwóch poprawnych nazw form muzycznych tworzonych zarówno w epoce średniowiecza, jak i renesansu
- 0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

Zadanie 3. (0–3)

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	Rozróżnianie i określanie rodzajów notacji muzycznej i zapisu muzycznego oraz ich przynależności do epoki. Znajomość twórczości kompozytorów wskazanych w podstawie programowej.
---	---

Rozwiązanie

- A. Organy
- B. Mikołaj z Krakowa
- C. XVI w.

A.

1 pkt – za wskazanie, że przedstawiony fragment tabulatury przeznaczony był na organy

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

B.

1 pkt – za wskazanie Mikołaja z Krakowa

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

C.

1 pkt – za wskazanie XVI wieku

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

Zadanie 4. (0–2)

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	Rozróżnianie i charakteryzowanie instrumentalnych gatunków i form muzycznych.
---	---

Rozwiązanie

Np.:

– cytowanie melodii zaczerpniętej z chorału w jednym z głosów preludium (w części lub w całości),

– wprowadzenie zornamentowanej melodii chorałowej w jednym z głosów preludium (tzw. kolorowanie chorału),

– imitacyjne opracowanie melodii chorałowej (z zastosowaniem techniki kanonicznej, fugowanej lub swobodnych imitacji).

Schemat punktowania

2 pkt – za podanie dwóch sposobów opracowania chorału protestanckiego przez J. S. Bacha.

1 pkt – za podanie jednego sposobu opracowania chorału protestanckiego przez J. S. Bacha.

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

Zadanie 5. (0–2)

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	Charakteryzowanie twórczości wybranych kompozytorów europejskich. Znajomość obsad wykonawczych charakterystycznych dla poszczególnych epok.
---	--

Rozwiązanie

A. Prawda

B. Fałsz

Schemat punktowania

2 pkt – za dwie poprawne odpowiedzi

1 pkt – za jedną poprawną odpowiedź

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

Zadanie 6. (0–3)

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	Charakteryzowanie twórczości wybranych kompozytorów europejskich.
---	---

Rozwiązanie

Np.:

- powiększenie obsady orkiestry symfonicznej,
- poszerzenie wolumenu brzmienia orkiestry,
- stosowanie kontrastów i efektów dynamicznych,
- eksponowanie instrumentów dętych,
- wprowadzenie nowych technik instrumentacyjnych.

Schemat punktowania

3 pkt – za trzy poprawnie określone cechy stylu Berlioza

2 pkt – za dwie poprawnie określone cechy stylu Berlioza

1 pkt – za jedną poprawnie określoną cechę stylu Berlioza

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

Zadanie 7. (0–2)

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	Określanie i charakteryzowanie technik kompozytorskich właściwych dla różnych stylów historycznych.
---	---

Rozwiązanie

Np.:

- rozkładanie tematów z ekspozycji formy sonatowej na części i składaniu ich w inny niż pierwotny układ,
- wykorzystanie tylko części tematu, np. motywu czołowego do progresji, powtórzeń wariantowych lub figuracji,
- opracowanie tylko jednego z elementów tematu, np. rytmu,
- wprowadzenie imitacji melodii zaczerpniętej z tematu,
- przekształcanie materiału tematycznego poprzez zmiany harmonizacji i wprowadzenie zbożeń modulacyjnych,
- przekształcanie materiału tematycznego poprzez zmiany dynamiki, artykulacji, rejestrów brzmieniowych, kolorystki.

Schemat punktowania

2 pkt – za poprawnie określone dwa środki techniki przetworzeniowej

1 pkt – za poprawnie określony jeden środek techniki przetworzeniowej

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

Zadanie 8. (0–5)

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	Rozpoznawanie ze słuchu technik kompozytorskich charakterystycznych dla różnych stylów historycznych. Charakteryzowanie twórczości kompozytorów wskazanych w podstawie programowej. Rozpoznawanie ze słuchu i charakteryzowanie gatunków i form muzycznych. Porządkowanie według chronologii gatunków i form muzycznych.
---	---

Rozwiązanie

- A. trzy głosy / organum triplum
- B. organum melizmatyczne
- C. rytmika modalna / oparta na powtarzającej się formule rytmicznej
- D. XII lub XIII w.
- E. szkoła paryska / Notre-Dame

Schemat punktowania**A.**

- 1 pkt – za podanie poprawnej liczby głosów
- 0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

B.

- 1 pkt – za podanie poprawnej nazwy organum
- 0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

C.

- 1 pkt – za poprawne określenie rodzaju rytmiki
- 0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

D.

- 1 pkt – za poprawnie określony wiek powstania organum
- 0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

E.

- 1 pkt – za poprawne wskazanie szkoły kompozytorskiej
- 0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

Zadanie 9. (0–6)

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	Rozpoznawanie ze słuchu technik kompozytorskich charakterystycznych dla różnych stylów historycznych. Porządkowanie według chronologii dzieł muzycznych.
---	---

Rozwiązanie

- fragment A. barok; technika wariacyjna
- fragment B. klasycyzm; technika kanoniczna
- fragment C. XX wiek / współczesność; technika fugowana

Schemat punktowania

A.

2 pkt – za poprawne określenie czasu powstania wysłuchanego utworu oraz podanie poprawnej nazwy techniki kompozytorskiej

1 pkt – za poprawne określenie czasu powstania utworu lub podanie poprawnej nazwy techniki kompozytorskiej

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

B.

2 pkt – za poprawne określenie czasu powstania wysłuchanego utworu oraz podanie poprawnej nazwy techniki kompozytorskiej

1 pkt – za poprawne określenie czasu powstania utworu lub podanie poprawnej nazwy techniki kompozytorskiej

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

C.

2 pkt – za poprawne określenie czasu powstania wysłuchanego utworu oraz podanie poprawnej nazwy techniki kompozytorskiej

1 pkt – za poprawne określenie czasu powstania utworu lub podanie poprawnej nazwy techniki kompozytorskiej

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

Zadanie 10. (0–5)

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	Rozpoznawanie i charakteryzowanie na podstawie nagrania i partytury instrumentalnych gatunków i form muzycznych. Rozpoznawanie na podstawie nagrania i partytury cech stylów muzycznych.
---	---

Rozwiązanie

A. uwertura francuska

B. np.: układ części wolna – szybka, tempo Largo w pierwszej części i Allegro w części następnej, zastosowanie rytmów punktowanych w części wolnej, zastosowanie techniki imitacyjnej w części szybkiej.

C. np.: oratorium, kantata, suita, balet.

D. styl angielski, styl polski.

Schemat punktowania

A.

1 pkt – za poprawne określenie typu uwertury

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

B.

2 pkt – za poprawne wskazanie dwóch cech umożliwiających rozpoznanie typu uwertury

1 pkt – za poprawne wskazanie jednej cechy umożliwiającej rozpoznanie typu uwertury

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

C.

1 pkt – za poprawne wskazanie innej niż opera formy rozpoczynającej się uwerturą tego typu

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

D.

1 pkt – za poprawne wskazanie innego niż włoski i francuski stylu barokowego

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

Zadanie 11. (0–3)

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	Rozpoznawanie ze słuchu gatunków i form muzycznych. Rozróżnianie ze słuchu instrumentarium.
---	--

Rozwiązanie

- A. walc
- B. ksylofon
- C. muzyka programowa

Schemat punktowania**A.**

- 1 pkt – za podanie poprawnej nazwy tańca
- 0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

B.

- 1 pkt – za podanie poprawnej nazwy instrumentu
- 0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

C.

- 1 pkt – za podanie poprawnej nazwy rodzaju muzyki instrumentalnej
- 0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

Zadanie 12. (0–1)

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	Znajomość kompozytorów europejskich reprezentatywnych dla epoki.
---	--

Rozwiązanie

Np.: J. Strauss syn, J. Offenbach

Schemat punktowania

- 1 pkt – za podanie nazwiska jednego kompozytora
- 0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

Zadanie 13. (0–3)

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	Rozróżnianie na podstawie zapisu nutowego instrumentalnych gatunków i form muzycznych.
---	--

Rozwiązanie

- A. polonez
- B. krakowiak
- C. mazur

Schemat punktowania

- 3 pkt – za rozpoznanie i podanie poprawnej nazwy trzech tańców
- 2 pkt – za rozpoznanie i podanie poprawnej nazwy dwóch tańców
- 1 pkt – za rozpoznanie i podanie poprawnej nazwy jednego tańca
- 0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

Zadanie 14. (0–3)

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	Odczytywanie, selekcjonowanie i porządkowanie informacji istotnych dla problemu i kontekstu historycznego. Znajomość twórczości wybranych kompozytorów polskich.
---	---

Rozwiązanie

- A. Witold Lutosławski; aleatoryzm / aleatoryzm kontrolowany
B. np.: *Gry weneckie (Jeux vénitiens)*, *Livre pour orchestre*, *Kwartet smyczkowy*.

Schemat punktowania

A.

1 pkt – za podanie właściwego nazwiska kompozytora i poprawne określenie techniki kompozytorskiej

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub podanie tylko nazwiska kompozytora lub tylko nazwy techniki lub brak odpowiedzi

B.

1 pkt – za podanie jednego tytułu utworu Lutosławskiego, innego niż wymienione w cytacie

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

Zadanie 15. (0–4)

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	Znajomość twórczości kompozytorów polskich i europejskich. Dostrzeganie związków kultury muzycznej z literaturą.
---	---

Rozwiązanie

- Peleas i Melizanda*: C. Debussy – M. Maeterlinck
- Raj utracony*: K. Penderecki – J. Milton
- Król Roger*: K. Szymanowski – J. Iwaszkiewicz
- Elektra*: R. Strauss – Sofokles

Schemat punktowania

A.

4 pkt – za cztery poprawne uzupełnienia tabeli

1 pkt – za jedno poprawne uzupełnienie tabeli

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

Zadanie 16. (0–9)

Analiza i interpretacja tekstów kultury	Znajomość twórczości wybranych kompozytorów europejskich. Odczytuje skróty nazw instrumentów muzycznych. Rozpoznawanie i opisywanie cech stylów muzycznych. Określanie związków kultury muzycznej z innymi dziedzinami sztuki.
---	---

Rozwiązanie

A. okres rosyjski / narodowy / folklorystyczny; podkreślenie w uzasadnieniu wykorzystania języka narodowego / muzyki ludowej / tematyki ludowej / ludowych obrzędów

B.

np.:

- formotwórcza rola rytmu
- żywiołowość, taneczny temperament, ostro pulsujące rytmy
- polirytmia i polimetria, nieregularność akcentów
- ostinatowość, powtarzalność motywów
- ostrość i dysonansowość współbrzmień
- kontrasty dynamiczne
- szorstkość, jaskrawość barwy w instrumentacji
- perkusyjne traktowanie wszystkich instrumentów

C. kotły / ksylofon / talerze / wielki bęben / tamburyn (bębenek baskijski)

D. *Balety Rosyjskie* (odp. akceptowana: balet Diagilewa)

E. choreograf

Schemat punktowania

A.

2 pkt – za wskazanie okresu rosyjskiego (narodowego, folklorystycznego) oraz uzasadnienie

1 pkt – za wskazanie okresu rosyjskiego (narodowego, folklorystycznego) bez uzasadnienia

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

B.

3 pkt – za poprawne przedstawienie trzech cech właściwych dla witalizmu w wysłuchanym utworze

2 pkt – za poprawne przedstawienie dwóch cech

1 pkt – za poprawne przedstawienie jednej cechy

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

C.

2 pkt – za poprawne podanie polskich nazw pięciu instrumentów

1 pkt – za poprawne podanie polskich nazw czterech instrumentów

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną (podanie mniej niż czterech nazw) lub brak odpowiedzi

D.

1 pkt – za podanie poprawnej nazwy zespołu *Balety Rosyjskie*

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

E.

1 pkt – za podanie nazwy: choreograf

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

Zadanie 17. (0–5)

Analiza i interpretacja tekstów kultury	Rozpoznawanie cech stylów muzycznych. Charakteryzowanie twórczości wybranych kompozytorów europejskich.
---	--

Rozwiązanie

A.

Przykład 1. – J.S. Bach

Przykład 2. – G. Rossini

Przykład 3. – P. Czajkowski

B.

Przykład 1. nawiązanie do Bacha, np. poprzez zastosowanie techniki koncertującej / techniki fugowanej / motorycznej rytmiki / ewolucyjnego sposobu kształtowania.

Przykład 2. nawiązanie do Rossiniego, np. przez zastosowanie cytatu (z uwertury do opery *Cyrulik sewilski*), charakter motywiki, rodzaj instrumentacji.

Przykład 3. nawiązanie do Czajkowskiego, np. poprzez sposób instrumentacji / liryczny charakter / rozlewność kantyleny.

C. neoklasycyzm

Schemat punktowania

A.

3 pkt – za poprawne przyporządkowanie trzech nazwisk kompozytorów

2 pkt – za poprawne przyporządkowanie dwóch nazwisk kompozytorów

1 pkt – za poprawne przyporządkowanie jednego nazwiska

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

B.

1 pkt – za poprawne objaśnienie nawiązań do indywidualnego stylu kompozytora

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

C.

1 pkt – za podanie poprawnej nazwy kierunku w muzyce XX wieku

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

Zadanie 18. (0–4)

Analiza i interpretacja tekstów kultury	Rozpoznawanie podstawowych technik kompozytorskich. Rozpoznawanie cech stylów muzycznych. Znajomość twórczości wybranych kompozytorów europejskich.
---	---

Rozwiązanie

A. seria w postaci raka / w ruchu wstecznym

B. np. technika imitacyjna / ścisłej imitacji / kanoniczna

C. kwartet smyczkowy

D. ostatni okres życia / po roku 1950

Schemat punktowania

A.

1 pkt – za podanie poprawnej nazwy serii

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

B.

1 pkt – za poprawne nazwanie rodzaju techniki

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

C.

1 pkt – za podanie poprawnej nazwy zespołu wykonawczego

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

D.

1 pkt – za poprawne wskazanie okresu w życiu kompozytora

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

Zadanie 19. (0–7)

Analiza i interpretacja tekstów kultury	Znajomość twórczości wybranych kompozytorów polskich. Rozpoznawanie gatunków i form muzycznych. Rozpoznawanie cech stylów muzycznych.
---	---

Rozwiązanie

A. liryka instrumentalna / miniatura taneczna / miniatura fortepianowa

B. forma ABA; ukształtowanie okresowe / szeregujące

C. kujawiak - w uzasadnieniu wskazanie na liryczny charakter / tryb molowy / kantylenową melodykę / wolne tempo (odp. akceptowana: mazur – w uzasadnieniu wskazanie na rytmy mazurowe)

D. kwarta zwiększona, zaznaczenie w nutach dźwięków a^1dis^2

E. Karol Szymanowski

Schemat punktowania

A.

1 pkt – za poprawne określenie rodzaju miniatury instrumentalnej

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

B.

2 pkt – za poprawne literowe przedstawienie formy utworu i określenie zasady jego kształtowania

1 pkt – za poprawne literowe przedstawienie formy utworu lub określenie zasady jego kształtowania

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

C.

2 pkt – za podanie poprawnej nazwy tańca oraz poprawne uzasadnienie odpowiedzi

1 pkt – za podanie poprawnej nazwy tańca bez uzasadnienia

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

D.

1 pkt – za poprawne wskazanie interwału oraz poprawne zaznaczenie w nutach dźwięków a^1dis^2

0 pkt – za poprawne wskazanie tylko interwału bez zaznaczenia odpowiednich dźwięków lub odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

E.

1 pkt – za podanie właściwego nazwiska kompozytora

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

Zadanie 20. (0–5)

Analiza i interpretacja tekstów kultury	Tworzenie wypowiedzi o związkach słowa i muzyki w dziełach wokalnych i wokально-instrumentalnych oraz o wykorzystaniu folkloru w twórczości artystycznej na podstawie nagrania i partytury. Charakteryzowanie stylu muzycznego.
---	--

Rozwiązanie

np.:

- zachowanie oryginalnego kurpiowskiego tekstu,
- zachowanie ludowej melodii (głównie w głosie najwyższym),
- wprowadzenie głosów swobodnie kontrapunktujących ludową melodię, motywicznie z niej wyprowadzonych,
- wyodrębnienie z chóru głosu solowego,
- uwypuklenie melizmatyki charakterystycznej dla kurpiowskiej manieri wykonawczej
- zachowanie modalnych cech melodyki,
- stosowanie pierwotnych środków muzyki wielogłosowej: burdonów i akordów kwintowo-kwartowych,
- podkreślenie refleksyjnego i nostalgicznego charakteru pieśni poprzez wolne tempo i przewagę dynamiki *piano*.

Schemat punktowania

5 pkt – za poprawne przedstawienie pięciu środków techniki kompozytorskiej

1 pkt – za poprawne przedstawienie jednego środka techniki kompozytorskiej

0 pkt – za odpowiedź niepoprawną lub brak odpowiedzi

Zadanie 21. (0–25)

Tworzenie informacji	Napisanie własnego tekstu na jeden z podanych tematów. Opisywanie dziejów muzyki na podstawie znajomości dzieł muzycznych twórców europejskich i charakterystycznych cech utworów o szczególnym znaczeniu w historii muzyki. Określanie genezy, przeobrażeń, powiązań, wpływów, podobieństw i różnic dzieł, form i gatunków muzycznych w różnych epokach. Prezentowanie własnego poglądu na muzyczną twórczość i kulturę epok minionych, syntezywanie, wskazywanie dzieł, twórców i wykonawców o szczególnym znaczeniu dla danej epoki, stylu, ośrodka. Uzasadnianie prezentowanych poglądów i ilustrowanie ich właściwie dobranymi przykładami.
----------------------	--

Temat nr 1

Przedstaw przemiany stylu Igora Strawińskiego oraz znaczenie jego twórczości w muzyce XX wieku.

Igor Strawiński to jeden z najwybitniejszych kompozytorów pierwszej połowy XX wieku. Jego indywidualny styl muzyczny kształtował się na początku stulecia, a więc w okresie gwałtownych przemian w sztuce europejskiej, które doprowadziły do powstania wielu nowych idei, różnorodnych i nierzadko przeciwstawnych nurtów i kierunków.

Zawsze otwarty na to, co się działo aktualnie w twórczości muzycznej, ciekawy nowo powstającej muzyki – przez całe życie doskonalił swą technikę kompozytorską i poszukiwał nowych środków wyrazu. W jego biografii można wyróżnić trzy okresy: po latach młodości spędzonych w Rosji, twórca przeniósł się najpierw do Genewy a później do Paryża, gdzie należał do ówczesnej elity artystycznej; od drugiej wojny światowej mieszkał w Stanach Zjednoczonych, utrzymując stałą łączność z ośrodkami europejskimi. Również w jego twórczości, podlegającej przeobrażeniom stylistycznym, można zauważyć trzy etapy.

Pierwszy etap twórczości Strawińskiego, ze względu na nawiązanie do ludowej muzyki rosyjskiej, nazywany bywa okresem „rosyjskim” (do 1920 r.). W powstałych wówczas baletach kompozytor zrewolucjonizował zjawisko ruchu w muzyce. Rytmika w jego utworach stała się czynnikiem nadrzędnym. Muzyka do baletów „Pietruszka”, „Święto wiosny” i „Wesele” przemawia niezwyklej, witalną siłą ruchu. Sugestywne efekty rytmiczne wynikają z przesunięć akcentów, ich nieregularności oraz częstego stosowania zmian metrum. Kompozytor przelamał tradycyjną, ustabilizowaną pulsację i odszedł od regularnego następstwa kreski taktowej. Dynamizm rytmiczny „Święta wiosny”, uosabiający groźne siły tkwiące w dzikiej naturze pierwotnego ludu, urzeka swym surowym pięknem. Muzyka oparta na prostym, często zaczerpniętym z rosyjskiego folkloru materiale dźwiękowym, w połączeniu z potęgą brzmienia orkiestry osiąga wyraz prymitywnej surowości i brutalności. Nic więc dziwnego, że paryska prapremiera utworu w wykonaniu „Baletów Rosyjskich” S. Diagilewa wywołała głośny w świecie skandal.

Drugi etap twórczości kompozytora (zawierający się w latach 1920-1950) przynosi zasadniczy zwrot stylistyczny: Strawiński staje się twórcą neoklasycyzmu – kierunku, który wykazuje wyraźne związki z tradycją, polegające na wykorzystywaniu dawnych form i technik kompozytorskich. Niektórzy krytycy zarzucają mu wtedy „zdradę awangardy”, eklektyzm czy wręcz brak inwencji twórczej. Przejęte z przeszłości formy i konwencje stylistyczne zyskiwały jednak nowe walory przez zespolenie ich z nowoczesnymi środkami harmonicznymi, rytmicznymi i brzmieniowymi. Nawiązywanie do tradycji nie oznaczało więc utrąty oryginalności i indywidualnego stylu.

Neoklasyczny nurt w twórczości Strawińskiego otwiera balet „Pulcinella”, którego muzyka stanowi pastisz niedokończonych utworów G.B. Pergolesiego. Strawiński połączył w nim oryginalne, barokowe melodie z nowoczesną harmoniką i orkiestracją. Ze względu na zainteresowanie polifonią i logiką konstrukcji formalnej, ważnym źródłem inspiracji twórczej stała się dla Strawińskiego muzyka J.S. Bacha, np. w „Concerto in Es” usłyszeć można wyraźne nawiązanie do „Koncertów brandenburskich”, a w III części „Sonaty fortepianowej” – swobodne rozwinięcie Bachowskiej fugi e-moll z I tomu „Das

wohltemperierte Klavier”. Z kolei „Symfonia psalmów” na chór i orkiestrę to stylizacja w duchu muzyki kilku epok: średniowiecza, renesansu i baroku. Strawiński czerpie tu wiele z tradycji śpiewu kościelnego. Łacińskie teksty psalmów łączy z motywami chorału gregoriańskiego i z surowym, archaicznym brzmieniem dawnej muzyki religijnej. Wprowadzając fugi i fugata – nawiązuje do barokowej techniki kontrapunkcyjnej. Natomiast niezwykle przejmującą nastrojowość dzieła tworzą ciemne barwy, uzyskane poprzez niekonwencjonalną instrumentację (kompozytor usunął z kwintetu smyczkowego skrzypce i altówki, powiększył obsadę instrumentów dętych i wprowadził dwa perkusyjnie traktowane fortepiany).

Ostatni etap twórczości Strawińskiego (po roku 1950) przyniósł kolejny zaskakujący zwrot stylistyczny, związany z wykorzystaniem techniki dodekafonicznej. Większość skomponowanych wówczas przez Strawińskiego dzieł to utwory wokalnie-instrumentalne o tematyce religijnej, np. „Canticum sacrum”, „Treny”, „Requiem Canticles”.

Pomimo tak dużej różnorodności stylistycznej muzyka Strawińskiego posiada cechy indywidualne, rozpoznawalne niezależnie od przemian, jakim podlegała w kolejnych etapach jego twórczości. Przede wszystkim zwraca uwagę jej antyromantyczny charakter, powściągliwość, lakoniczność, oschłość i surowość brzmień, brak wszelkiej wylewnej uczuciowości. Kompozytor jawi się jako mistrz formy i rzemiosła, dla którego najważniejsza staje się klarowność, logiczna konstrukcja i prostota.

Znaczenia twórczości Strawińskiego nie sposób przecenić. Nadzwyczajna inwencja twórcza, oryginalność i pomysłowość stawiają go wśród najwybitniejszych osobowości artystycznych w sztuce XX wieku. Strawiński był współtwórcą niemal wszystkich najważniejszych prądów w muzyce ubiegłego stulecia. Wprowadzone przez niego innowacje w zakresie metryki, harmoniki, tonalności i orkiestracji wyraźnie zmieniły oblicze ówczesnej muzyki. Dzieła sceniczne Strawińskiego przyczyniły się do rozwoju teatru muzycznego nie tylko w dziedzinie muzyki, ale także choreografii i oprawy plastycznej. Jego kompozycje weszły do kanonu arcydzieł, wykonywanych we wszystkich najbardziej prestiżowych salach koncertowych świata.

Znaczenie Strawińskiego polega także na inspirującej sile jego koncepcji twórczych. Dzieła mistrza wywołały żywy odzew wśród współczesnych i sprowokowały wiele polemik na temat nowatorstwa i tradycji w muzyce a jego dorobek twórczy stanowi nadal punkt odniesienia dla wielu kompozytorów (do duchowego powinowactwa ze Strawińskim przyznawał się m.in. Witold Lutosławski.)

Ze względu na ogromny wpływ, jaki wywarł na muzykę XX stulecia – kompozytor bywa nazywany „ojcem klasycznej muzyki współczesnej”.

25 punktów:

zgodność z tematem – 1 pkt

rozpoznanie problemu – 1 pkt

przywołanie i omówienie istotnych faktów – 10 pkt

przywołanie dzieł – 5 pkt

jakość omówienia – 3 pkt (w tym hierarchizowanie 1 pkt, chronologia 1 pkt, kontekst biograficzny 1 pkt)

terminologia – 2 pkt
uporządkowanie treści i język – 3 pkt

Temat nr 2

Na podstawie przykładów twórczości wybranych kompozytorów omów różne oblicza neoklasycyzmu w muzyce XX wieku.

W muzyce pierwszej połowy XX wieku współistnieją obok siebie różne kierunki stylistyczne. Jednym z nich jest neoklasycyzm, który na tle innych – na przykład impresjonizmu czy ekspresjonizmu – wyróżnia się wyjątkowo silną tendencją do czerpania z estetyki i tradycji języka muzycznego epok sprzed romantyzmu (uznanych za wzorcowe, czyli klasyczne). Styl neoklasyczny panował w muzyce przede wszystkim w latach dwudziestych ubiegłego wieku, lecz jego pokłosie można zaobserwować jeszcze w połowie XX stulecia, na przykład w kulturze polskiej.

Podstawowe założenia estetyczne neoklasycyzmu to: uwypuklenie roli warsztatu kompozytorskiego jako artystycznego rzemiosła, docenianie roli wiedzy i intelektu w procesie twórczym, a także traktowanie muzyki jako sztuki autonomicznej. U reprezentantów kierunku zjawiska te wykazują różny stopień nasilenia, z czego może wynikać nie jeden obraz stylu neoklasycznego, lecz jego różne oblicza (może to być na przykład czerpanie z klasycznych wzorów formalnych, nawiązywanie do elementów stylów historycznych, naśladowanie indywidualnego stylu dawnych mistrzów czy sięganie po gatunek pastiszu).

Przykładem kompozycji „wzorcowej” dla tego nurtu jest I Symfonia D-dur „Klasyczna” S. Prokofiewa. O powstałym w 1917 roku utworze kompozytor powiedział, iż „tak pisałby Haydn, gdyby żył w dzisiejszych czasach”. Dzieło to wyraźnie nawiązuje do stylistyki klasyków wiedeńskich poprzez rodzaj obsady, gatunek symfonii i 4-częściową formę cyklu sonatowego. Jednak dzięki dysonansom, jakimi została zakłócona klasyczna tonalność dur-moll, swobodzie łączenia akordów oraz niezwykle „groteskowej” motywice melodii nie wątpimy, że kompozycja ta powstała w XX wieku.

Za głównego reprezentanta neoklasycyzmu w muzyce uważany jest Igor Strawiński. Jego drugi okres twórczości jest określany jako neoklasyczny lub jako etap „wędrowek stylistycznych”. Te dwie nazwy oddają istotę fazy twórczej rozpoczętej baletem „Pulcinella”. Materiał do tego utworu kompozytor zaczerpnął z muzyki XVIII wieku (częściowo są to fragmenty przypisywane G. B. Pergolesiemu) i tak go zmodyfikował pod względem metrycznym, harmonicznym i fakturalnym, że i w tym przypadku nie mamy wątpliwości, iż autorem dzieła jest twórca z XX wieku. Powierając przekształcone motywy instrumentom grającym w nietypowych w klasycyzmie rejestrach (kontrabas, puzon), kompozytor uzyskuje efekt komizmu. To też jeden z charakterystycznych rysów stylu. Cechy groteski czy pastiszu wielokrotnie spotkamy w twórczości Strawińskiego, na przykład w jego utworach scenicznych („Historia żołnierza”, „Gra w karty”, „Żywot rozpustnika”).

Strawiński mówił, że cierpi na „rzadki przypadek kleptomanii”. Gdy spodoba mu się jakiś kształt dźwiękowy, zapożycza go i nadaje mu nowe brzmienie (więc zwykle ślady tych zapożyczeń to nie cytaty, ale aluzje w kontekście kulturowym). Wędrowanie stylistyczne to w jego przypadku „podróże” przez muzykę Czajkowskiego, Rossiniego, Bacha, Monteverdiego, aż po Palestrinę czy chorał gregoriański „Symfonia psalmów”). Nie stronił też od

„wycieczek” po współczesne mu ragtime i muzykę jazzową („Koncert hebanowy”), mówił: „Nie żyję w przeszłości ani w przyszłości, jestem w teraźniejszości.”. Podkreślał też, że jest jedynie rzemieślnikiem dbającym o doskonałość warsztatową. Taka postawa twórcza była również charakterystyczna dla innych kompozytorów reprezentujących neoklasycyzm.

Jedną z inspiracji kompozytorów tego kierunku mogła być chęć złożenia hołdu wielkim poprzednikom w tradycji europejskiej. Często było sięganie po wzory z dzieł Bacha. Zarówno „Ludus tonalis” Paula Hindemitha, jak i „24 Preludia i fugi” Dymitra Szostakowicza to próba dialogu z twórczością wielkiego mistrza, a warto tu jeszcze dodać słynny, już w tytule nawiązujący do Bacha cykl „Bachianas brasileiras” brazylijskiego kompozytora Heitora Villa-Lobosa. Przykładem nawiązania do dzieł Haendla mogą być oratoria Artura Honeggera, a do twórczości kameralnej Beethovena – kwartety smyczkowe Beli Bartoka.

Styl neoklasyczny obecny jest także w muzyce polskiej XX wieku. Jego cechy zauważyć można w twórczości wielu kompozytorów, m.in. Aleksandra Tansmana, Michała Spisaka (którzy w latach 20-tych i 30-tych studiowali w Paryżu kompozycję u słynnej Nadii Boulanger) czy Witolda Lutosławskiego, Bolesława Szabelskiego, Grażyny Bacewicz i Tadeusza Bairda, komponujących utwory pełne żywiołowości i optymizmu w powojennej Polsce. W ich twórczości widać kolejne „oblicze” neoklasycyzmu, bowiem wplatali oni często do swych dzieł – wzorem Beli Bartoka – elementy folkloru, spajając je z różnorodnymi technikami kompozytorskimi, nawiązującymi do minionych epok (znakomitym tego przykładem jest np. Koncert na orkiestrę W. Lutosławskiego z 1954 roku).

Łączność z tradycją muzyczną, doskonałość kompozytorskiego rzemiosła, dbałość o idealne proporcje i autonomię sztuki dźwięków są więc wyznacznikami stylu neoklasycznego niezależnie od strefy geograficznej i czasowej. Realizacja tych założeń w dziełach minionego stulecia wykazuje jednak różne, indywidualne oblicza, co wynika (także) z samej natury sztuki.

25 punktów:

zgodność z tematem – 1 pkt

rozpoznanie problemu – 1 pkt

przywołanie i omówienie istotnych faktów – 10 pkt

przywołanie dzieł – 5 pkt

jakość omówienia – 3 pkt (w tym hierarchizowanie 1 pkt, chronologia 1 pkt, kontekst biograficzny 1 pkt)

terminologia – 2 pkt

uporządkowanie treści i język – 3 pkt